

Abdülhamid'in hal' fetvasını kim vermiştir?

Bediüzzaman Said Nursî gibi İslâm âlimlerinin de Sultan Abdülhamid'e muhâlif olduğu ve hatta hal' fetvasını hazırladıkları iddia edilmektedir. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz? Abdülhamid'in hal' fetvasını kim vermiştir?

Bu iddia sahipleri, Bediüzzaman ve Mehmet Akif gibi İslâm âlimlerinin meşru dairedaki hürriyet ve meşrutiyeti istemeleri ile Abdülhamid düşmalığını birbirine karıştırmışlardır. Elbette ki o dönemin çok mühim simaları, özellikle Hafiyye Teşkilatı'nın son zamanlardaki baskı idaresini tenkid etmişler ve Abdülhamid'in kurduğu hükümetlerin, bazan istibdad denebilecek faaliyetlerini tenkid etmişlerdir. Ancak Abdülhamid'in de devletin devamını sağlamak için yürüttüğü şahsî idare sistemini, her yönüyle meclis-i şûrâ esaslarına uygundur demek mümkün değildir.

Özellikle Bediüzzaman ile ilgili iddialara gelince, Bediüzzaman-Abdülhamid münasebetlerini kısaca özetlemekte yarar vardır:

1907'de İstanbul'a gelen Bediüzzaman, Meşrutiyetin ilanından evvel söylediği bir nutkunda, Sultan Abdülhamid'i, "Yaşasın yaraları tedavi etmek fikrinde olan halife-i Peygamberî" diye vasıflandırmaktadır. 1909 Mart'ında kaleme aldığı bir makalede ise, ona şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

"Ömrünün zekâtını Ömer bin Abdülaziz gibi sarf et. Ta ki, bi'atın manası gerçekleşsin. Meşrutiyeti kansız kabul ettiğin gibi, Yıldız'ı da mahbûb-ı kulûb eyle. Zebaniler gibi hafiyeler yerine rahmet melekleri olan âlimlerle doludur; Yıldız'ı Dârül-Fünûn gibi yap."

Bediüzzaman'a göre, Abdülhamid zamanında yapılan bütün istibdâdlar onun şahsına verilmemelidir. Maalesef İttihâdcılar bunu yapmıştır. Zira o şefkatli bir sultandır. Başka bir eserinde de, Abdülhamid'in şahsî idaresini anlatırken, "Abdülhamid'in mecbur olduğu istibdâd" ifadesini kullanmaktadır. Namık Kemal'in Abdülhamid'i tenkit ettiği Hürriyet kasidesini değerlendiren Bediüzzaman, 1930'lu yılların idaresini kasederek, meseleyi bütün yönleriyle göz önüne sermektedir: "Şu hürriyet perdesi altında müthiş bir istibdâdı taşıyan şu asrın gaddar yüzüne çarpılmaya layık iken, o tokada müstehak olmayan, gayet mühim bir zatın yani Abdülhamid'in yanlış olarak yüzüne savrulan kâmilâne şu sözün;

**"Ne mümkün zulm ile bîdâd ile imhây-ı hürriyet
Çalış, idrâki kaldır, muktedirsen âdemiyetten."**

1952 yılında bazı kimseler, Bediüzzaman'ın sanki İttihâdcıları destekleyerek Sultan Abdülhamid'e muhâlif olduğu iddialarını yaymaya başlayınca, talebelerine kaleme aldirdığı Lâhika Mektubunda aynen şunları ifade etmektedir:

- “1) Bir adamın kusuru ile başkası mes’ul olamaz. Dolayısıyla Abdülhamid’in hükümetlerinin hataları ona verilemez.
- 2) Bediüzzaman, II. Meşrutiyetin başında, hürriyet-i şer’iyyeyi teşvik etmiş, bazı siyasi muhaliflerinin istibdâd adını verdikleri, Abdülhamid idaresi için de, “mecburî, cüz’î ve hafif istibdâd”, İttihâdcıların zulmu için ise, “pek şiddetli külli istibdâd” tabirlerini kullanmıştır. Şu cümlesi meşhurdur: “Eğer meşrûtiyet, İttihâdcıların istibdâdından ibaret ise şeri’ata muhalif hareket demek ise, bütün dünya şahid olsun ki, ben mürteciyim.”
- 3) Hürriyet, İslâmî terbiye ile terbiye olunmazsa, çok şiddetli bir istibdâda dönüreceğini haykırmıştır ve maalesef öyle de olmuştur.
- 4) Abdülhamid’in yabancı düşmalara karşı gösterdiği dehası, İslâm âleminin tam bir halifesi olması, Şark Vilâyetlerini Hamidiye Alayları ve İslâm Kardeşliği ile Ermenilere karşı koruması; İslâm’ın bütün hükümlerini hayatında yaşaması ve Yıldız Sarayında manevi şeyhini eksik etmemesi sebepleriyle bir veli olduğunu açıkça ifade etmiştir.
- 5) Ancak insan hatasız olmayacağından, onun da bazı hataları olduğunu ve ancak bu hataların mecbûriyet altında işlenen hatalar bulunduğunu açıkça beyan eylemiştir.”

O halde başta Bediüzzaman ve Mehmed Âkif olmak üzere, büyük İslâm âlimlerinin Abdülhamid’e muhâlif oldukları ve hatta aleyhindeki hal’ fetvâsını hazırladıkları şeklindeki iddialar doğru değildir. Fetvâyı zamanın Fetvâ Emîni Hacı Nuri Efendi imzalamamıştır; ancak maalesef İttihâdcıların kuklası haline gelen Şeyhülislâm Mehmed Ziyâaddin Efendi imzalamıştır.

Bu fetvâdaki hal’ gerekçeleri tamamen iftiradır. Zira Sultan Abdülhamid’in 31 Mart Vak’asına sebep olduğu zikredilmiştir ki, tamamen yalan olduğu ortaya çıkmıştır. Dini kitapları yaktığı iddia edilmiştir ki, tam bir iftiradır; zira en çok dini kitap onun zamanında basılmıştır. Devlet hazinesini israf ettiği söylenmektedir ki, Abdülhamid gibi dindar bir Padişaha bunu isnad etmeye şeytan bile yaklaşmaz. Zâlim olduğu ileri sürülmüştür ki, iktidarı boyunca idam cezasını uygulamadığı herkesin malumudur.

Kaynak: Prof. Dr. Ahmet Akgündüz, Bilinmeyen Osmanlı, 171. bahis